

Ніконенко А. М.,
викладач кафедри вогневої підготовки
факультету службово-бойової діяльності
Київського інституту Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ У ПЕРІОД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Збройні конфлікти є одними з найбільших загроз для міжнародної безпеки та стабільності, зокрема в умовах глобалізації та взаємопов'язаних держав, в міжнародному гуманітарному праві, та національно-правовій системі, яка відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки в умовах збройного конфлікту.

Міжнародне гуманітарне право (МГП) забезпечує правовий механізм для регулювання збройних конфліктів, гарантуючи, що навіть в умовах війни будуть дотримуватись гуманітарні стандарти. Система забезпечення безпеки України в умовах конфлікту з росією базується на нормах міжнародного гуманітарного права, а також національному праві, що дозволяє вирішувати питання безпеки та прав людини, спрямоване саме на захист жертв збройних конфліктів, та розраховано на захист прав людини у ситуаціях, коли загальні механізми захисту прав людини не працюють або малоефективні.

Міжнародне гуманітарне право (право збройних конфліктів) – система міжнародно визнаних правових норм і принципів, що застосовуються під час збройних конфліктів, встановлюють права і обов'язки суб'єктів міжнародного права щодо заборони чи обмеження використання певних засобів і методів ведення збройної боротьби, забезпечення захисту жертв конфлікту та визначають відповідальність за порушення цих норм [1]. МГП регулює поведінку під час збройних конфліктів з метою полегшення людських страждань і захисту цивільного населення, поранених, військовополонених та інших осіб, які не беруть безпосередньої участі в бойових діях де основними принципами є гуманність, обмеження засобів і методів ведення війни з метою мінімізації страждань, застосування сили з напрямку військової необхідності, а також чітке розмежування між військовими об'єктами і цілями цивільної інфраструктури та населенням, іншими словами, необхідно чітко розрізняти бойовий (військовий) об'єкт і суб'єкт цивільного населення [2]. Безпека під час збройного конфлікту сприяє дотриманню мінімальних стандартів безпеки для некомбатантів і забезпечує безпеку цивільного населення, поранених, військовополонених та медичного персоналу [3]. Це ключовий елемент гуманітарних механізмів, спрямованих на пом'якшення гуманітарних наслідків війни та захист цивільного населення суворо обмежує напади на цивільних осіб і цивільні об'єкти.

Цивільне населення не повинно бути мішенню, а його безпека має бути гарантована за допомогою міжнародних механізмів та міжнародних організацій, таких як ООН і Червоний Хрест, які стежать за дотриманням міжнародного

гуманітарного права, здійснюють гуманітарні місії, допомагають жертвам і надають допомогу в розслідуваннях порушень прав людини під час війни.

Сьогодні у сфері міжнародного гуманітарного права в Україні працюють такі організації: «Міжнародний Комітет Червоного Хреста» – <https://www.icrc.org>, «Товариство Червоного Хреста України» – <http://redcross.org.ua/>, «Українська Гельсінська спілка з прав людини» – <https://helsinki.org.ua/>, «Українська асоціація міжнародного права» – <http://uail.com.ua/uk/>, «Організація Об'єднаних Націй» – <https://surl.li/fbkgfd>.

Міжнародне гуманітарне право використовується як механізм для підтримання миру є важливим інструментом забезпечення безпеки під час збройного конфлікту, оскільки створює правову основу для захисту тих, хто не бере участі у воєнних діях, допомагає мінімізувати гуманітарні наслідки війни та разом з внутрішнім законодавством України, формує основу для механізмів забезпечення безпеки під час збройного конфлікту.

Якщо класичне міжнародне право поділялося на право війни і право миру, то сучасне публічне право включає в себе міжнародне гуманітарне право і можливу появу звичаєвих та міжнародних договірних норм, які обмежують насильство і руйнівну силу війни, проблемою є те, що не завжди є можливість застосовувати міжнародне гуманітарне право в країнах де йде війна, та в сучасних військових конфліктах за участю нерегулярних сил, терористичних угруповань та офіційних військ країни агресора.

Існують політичні та правові труднощі в забезпеченні виконання міжнародних стандартів, пов'язаних з використанням нових технологій у сучасній війні, таких як ІТ-атаки та кібератаки хакерів, які поширилися в суспільстві. Механізми застосування і покарання за порушення МГП повинні включати систему відповідальності, в тому числі кримінальні санкції проти тих, хто порушує закони війни де основним органом для переслідування воєнних злочинців є міжнародний кримінальний суд [4].

Збройні конфлікти, як внутрішні, так і міжнародні, є суворою реальністю ХХІ століття. У продовж тривалого часу був накопичений значний досвід міжнародних договорів гуманітарного права, визначені межі можливих дій у збройних конфліктах, але договори та конвенції, не завжди можуть врятувати життя чи захистити власність невинних людей, тому першочерговою метою МГП має бути запобігання збройним конфліктам та захист людства від реалій війни.

В наш час необхідно продовжувати посилювати міжнародну співпрацю для вдосконалення системи кримінального правосуддя щодо воєнних злочинів та забезпечення ефективної гуманітарної допомоги. Міжнародне право має залишатися ключовим інструментом врегулювання збройних конфліктів та забезпечення безпеки цивільного населення в Україні та світі. Всі сторони конфлікту повинні дотримуватися Женевської конвенції.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства оборони України № 164 від 23.03.2017 «Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України»
2. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: Загальний курс. Київ, Женева: МКЧХ, 2020. 398 с.
3. Женевські конвенції про захист жертв війни та додаткові протоколи до них. Київ: Паливода А.В., 2023. 252 с.
4. Гутник В. Міжнародний кримінальний суд: навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 194 с.